

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De iustitia et iure - Cod. Ettenheim-Münster 197

Bach, Iacobus

[S.l.], 1636

Sectio III.

[urn:nbn:de:bsz:31-117148](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-117148)

131.
nium non dum comparata, tunc ille qui a fure accipit pecuniam illam tenetur ad restitutionem ratione rei accepta, sicut teneretur ad restitutionem cuiuslibet albe, rig rei furtiva, nam eius dominium semper remanet apud Deum, si a. apud furem admixta fuit, et per consequens dominium fuit furi acquisitum, tunc accipiens illam a fure bona fide, si eam accipit a fure ex contractu oneroso pro pretio iusto ad nihil tenetur, et igitur postea sciat fuisse furtivam, si vero accipit titulo hereditario, et postea an sequam consumatur sciat esse furtivam et furem reddi impotentem ad restituendum, debet restituere quantum factus est locupletior, saltem in foro externo; an vero et quando teneatur etiam in foro conscientie videatur Lessius infra cap. 20. dub. 19.

SECTIO III

De his qui debent restituere ob iniuriam, tam acceptionem?

Regula vultus e des eoz qui iniuriam.

Ad hoc ut aliquis caveat re illa quam debet habere, tenetur ad restitutionem, et factorem ut quantum fieri potest revocatur in primum statum qui laesus est, sicut a. haec damna diversa, sicut bona etiam quo auferuntur, tunc diversa s, revocantur vero coartat ad bona spiritualia, bona corporis, bona fama et honoris, et bona fortunae, de quibus nunc in quidem ex professo sed compendiose, et quoad potissimas quaestiones respondentes regulas morales generales traemus, a quibus haec obligatio manurari solet.

Primo, ergo circa bona spiritualia quae solet de eo qui e caa peccati alterius, quando teneatur ad restitutionem pro damno spirituali quod causat in peccante. Rr coartat tunc solum quando vi vel fraude alium ad peccatum induxit, tunc et tenetur vim vel fraudem auferre, ut ille possit a peccato recipiscere, quando

quando vero vis et fraus affuit, non peccavit contra iustitiam, quia scientes volenti non fit iniuria, sedat tamen dubium: an inducere ad peccatum etiam veniale per vim et fraudem sit iniuria gravis et obliget ad restitutionem sub mortali. Vasquez 2da disp. jo 2. num. 23 et seqq. docet peccare mortaliter peccato scandali cum qui intenderit ruinam spirituales proximi qua habebitur per peccatum veniale, quia illud est maius malum quocumque damno temporali, consequenter ad hoc debet fortasse dicere peccare graviter contra iustitiam, qui per vim aut solum inducit aliquem ad peccatum veniale cum intentione eius ruinae venialis. Sanchez lib. 5. in decal. cap. 6. num. 50. cum alijs tenet tunc solum esse peccatum veniale, et consequenter dicit non esse iniuriam gravem nec inducere obligationem restituendi, quia illud malum spirituale est modicum et leve in suo genere.

Dico primo in peccatum veniale, quando intenditur malum proximi, facit culpam mortalem in intendente. idem dicitur dicendum quando non intenditur. hoc probat bene Sanchez contra Vasquez ibi, quia si peccatum veniale est maius malum quocumque damno temporali, et sicut qui caecus in proximo suo infamiam vel morbum gravem etiam non intendendo formaliter illud malum, peccat mortaliter, ne etiam qui inadet proximo mendacium leve, etiam si hoc non fecerit ex affectu ad eius ruinam spirituales veniales peccabit mortaliter, quia caecus illud malum suo proximo.

Dico 2do. Regulariter loquendo non videtur culpa gravis desiderare vel caecare illud malum leve in se virtuale in proximo. In hoc conveniunt cum Sanchez auctores quos adfert non loquuntur quando consulens facit id ex affectu ad illud malum proximi, sed quando non solum indirecte sed directe illud caecat, hoc est, non solum faciendo aliquid ex quo proximus sumit occasionem peccandi venialiter sed directe consulendo illud mendacium v. g. vel aliquod peccatum veniale, non tamen dicitur quod id fiat ex affectu rumpi proximi. conclusio tamen ab eo, solum videtur vera, quia licet illud malum sit minus mortale gravi se tamen leve in suo genere, unde licet hoc non possit esse culpa gravi procurare tibi mortem vel morbum gravem,

grauem, sicut in sine peccato graui velle vel procurare
 sibi peccatum veniale, ratio a priori e, quod in sin-
 gulis verum partibus debet specibus debet ee paruum et
 magnum ex parte maiore prohibita, nisi aliunde obstat
 propter inaequalitatem rationis ut in penuria et alijs, hoc
 a magnum et paruum non debent sumi per comparationem
 ad alia genera, sed per comparationem ad primam radicem
 prohibitionis, v: g: multum confert qd nemo accipiat pecu-
 niam alienam invito dno in magna quantitate parum refert
 si accipiat in maie exigua, ideo primum prohibetur graui-
 ter, secundum leuiter. rursus multum refert quod singuli
 retineant nom famam illam, in ordine. a. de huac finem
 n multum refert vna detractio de re leui, ideo lex prohi-
 bens detractioem prohibet solum sub veniali detractioem
 leuim, et licet aliquando homo mallet perdere 10 iulios quam
 pati detractioem aliquam in tali maie leui, n tñ ideo fit
 detractio grauis, comparatur enim solum cum damno graui
 in eodem fine, qd aliquam praecipua eent intolerabilia,
 si ocs detractioes leues prohiberentur sub mortali, eod
 inferant maius malum, quam assequi furtum graue, ideo
 solum attenditur ad finem illig leuis, vt appareat an,
 in ordine ad illum finem multum vel parum interit qd
 illud n fiat; hinc a. oritur, qd nec etiam velle mentiri
 vel procurare aliquod peccatum veniale, culpa venialis
 tum qd hoc e velle aliquid leue. qd n multum refert ad
 finem praecipuum, tum etiam qd aliquam nullum daretur
 praecipuum leue, siquidem velle. violacem illig, eot semper
 velle aliquid graue malum; hinc deniq fit, qd velle cadere
 illud malum in proximo n sit regulariter peccatum graue,
 qd illud damnum spirituale e leue, hoc e, n multum
 refert in ordine ad finem praecipui quo prohibetur cadere
 proximum in bonis spiritualibz, vnde etiam fit n ee inui-
 riam grauem, nec obviare ex subditia ad restitutionem
 sub peccato graui qd paruitatem maie.

Pareo tñ bñs aliquando respectu alienig persona
 sicut ee culpa grauis velle illi malum culpa venialis saltem
 si fiat per vim vel fraudem, erit enim iniuria grauis contra
 iustitiam, ideo dñi in conclusione praecedenti regulariter
 n ee grauem, sicut a. etis praesens, qd sicut in maie penuria
 sicut contringere qd furtum vniig sicut ablati ab hoie parpetrimo
 fit

peccati contra
 iniuria, sicut in
 etiam veniale pe
 s et obstat ad
 dca dñi. qd n
 peccati veniale
 mi que habet
 us malam quae
 debet fortasse
 am, qd per ob
 m veniale sicut
 ty led. qd in de
 lum ee peccati
 riam grauem
 qd illud maie
 no genere.
 quando ratio
 alim in inha
 dicitur. hoc
 si peccatum
 temporalis
 vel mortum
 cui malum,
 proximo maie
 e qd eiq riam
 qd caat illud
 dendo n dicit
 alium leue qd
 Sanchez dicit
 conseruati qd
 qd quod n
 hoc e, n solam
 occasionem
 de illis maie
 n si dicitur
 chus in ab
 qd parpetrimo
 licet hoc qd
 vel mortum
 grauem

sit peccatum mortale, qd hoc argumentum censet grave respectu
 illig, & in mda fama p̄t ee deductio gravis n̄ hā religioso et
 affecto imponimq defectu levis v. g. ee mendacem, vanum &c, qd
 hoc e magnum nocumentum respectu illig, sic etiam si hōiem,
 sanctum induceres per vim vel dolum ad peccata venialia p̄t
 aliquando in hoc ipso graviter peccare, maximum e. nocumentum
 fuisse B. V. auferri paritatem cum veniali, ita si p̄t vel alys
 S. maximum nocumentum fuisse, si fuisse superbi, otiosi, mensa,
 ces &c. e cum proportione p̄t hoc ad alios applicari, & qui hoc
 nocumentum illis vellet vel procuraret iniuste peccare graviter
 si hoc faceret vel vim vel fraudem teneretur sub mortali ad res-
 titutionem. caveant ergo qui hōies integre vitæ trahunt ad col-
 loquia vanæ et impura, qd licet quandoq sunt venialia t̄m, e t̄m
 p̄t grave nocumentum in illo habitu et vitæ paritate.

Dices: totum illud nocumentum, qd cumq sit, n̄ tenet
 ipse evitare nisi sub veniali, & negetiam alig, qui illud nocu-
 mentum ei caat, peccat plus quam venialiter. Nego conseq:
 qd etiam hō sine culpa gravi p̄t suas pecunias in fluvium
 protere, et t̄ si qd hoc eam per vim vel fraudem inducas, peccas
 graviter contra iustitiam, sic etiam in p̄senti. Nec obstat dampnū
 id ee levis respectu alterig, qd e alia via, nam alig n̄ iuravit notabiliter
 a suo statu spirituali per hanc ruinam, nam venialiter etia peccabit
 te n̄ suadente, hic a. cum hō statu excellentem, a quo sua caa e dolo
 cadit notabiliter, alig n̄ casus, id e notabiliter & iniuste graviter tibi ex-
 trahit, vel eā fuit ne ingrederetur ad quam restitutionem
 teneretur. e primo certum e n̄ teneri ad restitutionem si moribū
 vel nondum ingressum sine vi ad dolo fecit ad seculum redire,
 vel in saeculo manere. An verò e quando huiusmodi ruinationes
 sint peccatum mortale contra alias virtutes, videtur suax-
 tom. 3. de Religione lib. 5. cap. 9. n. 9. e Molina tom. 5.
 de iustitia tract. 4. disp. 5. n. 2. Certum e etiam eam
 qui vi vel dolo aliam impedit vel extraxit a religione
 teneri ex iustitia ad tollendam vim vel dolum retractando
 qua falso dixerat &c. difficultas e: an etiam e qui teneretur
 restituere Religioni, alig ei voluit teneri ad procurandum
 qd alius ex bono e utilis ingredatur eandem religionem, &
 eo n̄ inveniēto teneri scriptum Religioni offerre, sicut qui ex-
 trahit manerium a potestate. An teneretur ex iustitia aliam
 servam qd utilem illi procurare.

Dico jmo.

Dico 1mo. Quisvis invidie impediens vel extrahens 133.
debet restituere religioni quicquid presentiter valet ipse com-
muni temporalis qd ex illo religioso operare poterat, hęc qui-
cung invidie impedit alium volentem michi dare tenetur
restituere michi secundum proportionem specii saltem quando
impedit per actionem per se influentem, iuxta regulam tradi-
tam a nobis supra disp. 3. sect. 9. illatione. jo. hac a. obli-
gatio in presenti erit maior quando extrahitur professus, qd in
illam religio hęc iam ius fore. sicuti Dns in senum, imo aliqui
probabiliter docent teneri similiter ad restitutionem communi
temporalis eum qui sine vi & fraude extraxit professum a reli-
gione. ita Sarriang cum talis in pres. disp. 35. dubitac. 2.
n. 10.

Dico 2do. n̄ tenetur cuiusmodi invidie impediens
vel extrahens ad offerendum se religioni vel conatendum alij
ingressum in eam. hac unctio e cois iam inter recentiores.
Pro qua afferunt rases a posteriori. primo qd in foro externo
Sacerdos n̄ imponit talem obligationem. 2do qd qd religionum
occidit, n̄ tenetur se religioni offerre. vel aliter illi proce-
rare loco occisi & nec qui invidie extrahit vel impedit
ad id tenetur, rases vero a priori multa etiam afferuntur, sed
revera videntur difficiles.

Quidam probant ex eo qd ille est qui extrahitur
si est professus, semper manet obligatus ad reditum nec liberatur
ab hac obligacoe, etiam si extrahens impediatur loco illy & n̄ p̄
extrahens ad hoc obligari, nam habens iam religio plusquam
debetat habere. ita Sarriang ubi s̄ n. 11. sed hoc neg in primis
n̄ probat quando Novitius fuit extractus, deinde nec probat quando
professus dolose fuit abductus ad aliam religionem a qua postea
n̄ p̄ redire in priorem. 2do neg quando ea occasione reli-
giosi mortui e et iam n̄ p̄ redire.

Alij probant qd status religiosus debet ee voluntarius,
neg expedit hominem ad illam cogere et obligare. ita Thomas ha-
cher cum alijs lib. 7. consil. cap. 3. dub. 2. Sed contra primo,
qd etiam status matrimonij debet ee voluntarius, et tñ sage aliquis
cogitur ad promissionem, vel suprum aliquam ducere in uxorem.
2do qd ex voto obligatur aliquis ad ingressum religionis, licet
quando ingreditur invidie iam sit & doleat de voto emisso &
si etiam ex delicto obligari ad hoc ut etiam invidie ingredi-
atur Religionem.

Aliter

Aliud videtur probari posse distinguendo, nam vel sermo e. de. obligate procurandi, qd alij ingrediatur, vel se tuomet ingressu. prima obligatio n. videtur ee, qd etiam si alius ingrediatur ex meis consilijs, ego n. liberarier a debito contracto, sicut si furatus essem Petro 100. quod teneor restituere, n. liberarier ab hoc debito etiam si Joannes meo consilio donaret Petro 100. n. e. ut Joannes autem solueret e. extinguendi meum debitum. ne in presenti fuerit alius meo consilio copet se Religioni n. extinguunt debitum meum nisi forte eo aio velit ingredi vt extinguat meam obligationem, hoc tñ moraliter loquendo n. potius operari ab amico, qd veliti fieri religiois ad satisfaciendum pro nro debito, atq. ideo n. tenemur hoc procurare.

Quod vero nec tenetur ipse met ingredi locq. illiq. quem iniuste impeditit vel extraxit, probant qd ex eo qd n. tenetur damnum diuersi generis resarcire cum damno suo generis superioris, sicut si iniuste occideris seruam alienam nec habes vnde restituas, n. teneris dare se. illi in seruum, hoc e. e. pro damno temporali e. pecuniario qd intulisti, amittere tuam libertatem qua e. bonum generis superioris; similiter si occideris maritum vel impedieris iniuste nuptias alienius virginis auertendo sponsam ab ea, teneris quidem illi resarcire aliter illud damnum, n. tñ teneris eam ducere e. imponere tibi iugum Matrimonij, sic etiam in presenti si fueris ead. qd religio patitur damnum temporale, ob recuperam vnius religioni, teneris quidem illud damnum temporale aliter resarcire n. tñ ingredi religionem, hoc e. ee. dare tuam libertatem pro damno diuersi generis illato. certe si aliquem iniuste tua libertate priuaueris nec aliter poss. regnare damnum illatum, teneris etiam cum digno pro via libertatis sicut damnum pecunie debes pecunia resarcire, e. damnum fame vel honoris cum iactura simili tue fame vel honoris. coetertim quando religionem libertate n. priuasti sed alijs bonis inferioribz, n. teneris ea damna resarcire cum iactura tua libertatis e. honorum superiorum. haec credo ee. rationem a priori huius conclusionis.

Quaeritur 2do de eo qui occidit vel mutilauit alium ad quam retributionem tenetur?

certum e. innoxius si occisus vel mutilatus erat tenet debere retribui Dno ad maiorem seruis occisi vel quantum magis valet, qd mutilatus e. certum etiam e. debere retribui expensas factas in curatoe

in curato, id etiam qd lucrari poterat vulperat, qd erat artifex
 v: g. & rade vulnere amittit. An vero homicida teneatur cre-
 ditorebus occisi qui sua crecita perit, condas ex iis qua diximus disp.
 3. sec. 9. difficultas potissima e: an pro ipsa vita vel membro,
 ablati debeat fieri reductio. Affirmant multi, qua etiam septu-
 tribui solet. Thoma in pres. quaestione 22 art. 2. ad j. licet
 aliqui velint locutum solum vel de quodam concepta vel reducti-
 one pro damnis subsecutis. Probati solet, qd subtra obligat ad a-
 qualitatem ponendam meliori modo quo pot. & quando n potit vita
 vel membrum in rebus reductis, debent reddi in aequalitate con-
 pensando reperijs, quando aliter fieri n potit aequalitas, alioquin mi-
 rum est, ut plus teneri qui bonam occidit quam qui hominem, ille
 quippe debet reductuere, n isto.

Contraria sententia verior e & conis iam inter Theo-
 logos & Juristas, quos refert & sequitur Lessing in pres. cap. 9. dub.
 23. & sumitur ex l. ult. ff. de iis qui effuderunt vel dirue-
 runt ex l. ex hac lege ff. in quodam pauperem fecerit dila-
 tur. ubi dicitur, circarum aut deformitatis nullam fieri affi-
 mationem, qd liberum corpus nullam adimaoem recipit, colligitur
 etiam ex cap. 23. C. de i. ubi hoi vulnerato precepitur vulnereans
 reductuere solum pro operis eius & impensis factis in Medicos.

Rationes a posteriori pulchre etiam afferuntur.
 Prima, qd haeredes occisoris a nemine obligantur ad restituendum
 pro occasione facta ab illo eis succedunt, & nec ipse occisor tem-
 peratur restituere, ex iustitia. Secunda, qd quando homicida punit
 poena capitis, n cogitur ulterius ad dandum aliquid herentibus
 occisi. Et n habebat talem obligationem ex iustitia commutativa,
 nam poena capitis infligitur solum ex iustitia vindictiva,
 nec aufert alias obligabes ad alia debita. Tertia, qd pro damno
 spirituali v: g. si aliquis vi vel fraude innoxij aliquem ad
 peccandum, n tenetur compensare pecunijs vel alio bonorum gene-
 illud damnum. Et nec vitam vel membrum ablatum, eadem
 e ratio, qd scilicet n debemus compensare in vno genere, pro
 bonis alterius generis superioris. Ratio a priori quo contraer
 reductus e, qd iustitia habet pro obiecto finali aequalitatem, quae
 ubi n potit fieri aequalitas n habet locum iustitia, n potit a. e. aequalitas
 inter pecuniam & vitam, qd vita nulla pecunia e estimabilis
 & quantumcumq; pecuniae datur n satisfacit ad aequalitatem &
 iustitia n intendit tale genus satisfactionis. nec ratio debet
 amplius explicari, potit. e. vixit amerrari: iustitia intendere
 ponere

ponere aequalitatem meliori modo quo potest, prout ubi potest poni
omnino aequalitas intensius aequalitatem perfectam, imperfectam
verò ubi non potest poni perfecta, rursus oportet addere iustitiam res-
picere aequalitatem perfectam, nam intensius unamquamque habere
qua sua est, et hoc tenet ut nemo habeat de suis aliquam partem
magis, ego vult restituere pecuniam pro membro, tunc si ad hoc ille
non habet qua sua est, adhuc ei caret suo membro sicut prius &
illa pecunia nihil confert ad intentum iustitiae.

Dicitur: qui furto amisit equum, mortuo equo
debet ex iustitia habere pretium, et tunc si ideo habet suum equum
& licet non habeat suum membrum poterit ex occidere pecunia. Pro dis-
tinguendo minor: si habet suum equum furtive concedo, si habet equum
valde propter peccatum, et c. illo pretio comparare sibi alium equum
similem, non potest a. comparare aliud membrum, quare accepta
pecunia adhuc nullo modo membrum suum habet.

Dicitur iterum: quod pater dedit vitam filio, habet ius
in filium ut ab eo alatur & honoretur & si ille qui vulnera-
tus lethaliter ab alio, habebit etiam ius in pecunias illius
saltem ex parte. Pro corrupta ius. j. ius. 2. negasse
patrem quatenus patrem habere ius iustitiae, in actionem filii
pro vita illi data, vel filium habere obligationem restituendi, et
sic obligatio solum ex pietate, quae non obligat ad restituendum,
ut ibi videmus, imò ex ibi dicitur confirmatur magis hanc
ratio. Prohibet: si quis debet mille, nec potest solvere nisi decem,
adhuc tenetur ex iustitia ea solvere, licet non possit facere
aequalitatem & etiam hic. Pro nego consequens: quod in primo
casu non fecit iam fecit aequalitatem cum parte debiti,
et facit quod quilibet habet illa decem quae sua sunt, at
verò in casu nostro nulla pars est in debito cum qua fiat aequa-
litas, nec per illam pecunia solutionem creditor habet ullo modo
quod suum est.

Obijci solet quoque ex cap. 20. Exodi. ubi ei,
qui percutiens mulierem gravidam causat abortum pro-
cipitur subiacere damno quod maritus expectaverit et
arbitrè iudicaverit. Pro illam esse legem poenalem,
non qua supponat debitum naturale, ex iustitia communi,
naturali, sicut etiam in leg. j. D. de his qui effuderunt oc-
culum iudicium quinquaginta aureorum contra
eum qui liberum hominem intetfecerit.

Hinc

Hinc inferitur idem esse dicendum de reſtitu-
tione pro fama ablata, ſi e. ca. reſtutui nequeat n̄ tenetur
detractor ad compenſandum illud damnum pecunia vel
alio bonorum genere, ſed eandem rationem, ut cum alijs tenet
Leſſius infra cap. ii. dub. 16. quamvis alijs aliter opinentur.

Deſig. circa hoc punctum adverte, etiam ſi
aliquis ſequatur contrariam ſententiam, qd ſcilicet ho-
micida teneatur ad reſtitutionem faciendam pro vita ablata
n̄ ſtatim ſequi, qd debeat reſtitutio determinate fieri in pe-
cunia, poterit etiam reſtituere in alio genere bonorum, quod
defuncto magis placeat, ſcilicet in bonis ſpiritualibus appli-
cans ei tot Miſſas vel alterius generis ſuffragia, qd p̄videnter
arbitrio confegari iudicabuntur ſatis ad compenſandum
pro iniuria illata, vt recte adverteb. Molina q. de Iuſtitia
diſp. 84. num. 11.

Quaritur q. to. circa reſtitutionem fama an obli-
get etiam erga defunctos ſive, q. ad huc vivis ſive iam
mortuis detraxeris. conſentit apud oēs cogere etiam hanc
obligationem erga defunctos. Ita Leſſius capite ii. dub. 21.
Molina tom. 5. tract. 4. diſp. 28. & alijs oēs, nam homo
etiam poſt mortem anſetur poſſidere ſuam famam et per
illam vivere in hominum memoria, unde bonum nomen
poſt mortem etiam eſt bonum valde appetibile, et cuius
grāa hoies multas difficultates ſuperant.

Dices: qui n̄ eſt n̄ h̄t ius, qd ſibi poſt per iniu-
riam, homo a. poſt mortem iam n̄ eſt ſed fuit. Etiam
n̄ h̄t ius ad famam ſed habuit, Iuſtitia. a. n̄ respicit
ius qd alijs habuit ſed qd h̄t ne laedatur illud. Con-
firmatur. qd ſi ego dicam multa crimina de Titio qui
nec fuit nec erit, n̄ pecco contra Iuſtitiam licet ille hoc
iuris poſſibilis, ſed hoc qui iam n̄ eſt, n̄ h̄t plus exiſtentis quam
hoc mere poſſibilis qui nec fuit nec erit. Et n̄ pecco contra
Iuſtitiam laedendo, eius famam. Et hōiem mortuum
licet iam n̄ ſit hō, retinere tñ eandem voluntatem in
ſua ad huc ſuperſtite, in qua reſidet dominium morale
et ius ad famam eſt ad alia fama bona qua poſt per hanc
poſſideri. huius ergo ſit iniuria per infamiam, neg enim
etiam in hac vita hō patitur immediate iniuriam per
māam primam, ſed ſolum per ſuam ſocialiter loquendo, nam
ma ſecundum de ſe n̄ eſt capax iuris vel iniuria.

Hinc

Hinc infero primo homini merè possibili ñ fieri
iniuriam, qđ per nihil cui e. Secundo neg homini
annihilato, cuius nec hie eēt superstes, fieret iniuria per
destractionem, qđ iam iustinde se haberet atq homo merè
possibilis, nisi forte eius infamia redundaret in illius con-
sanguineos vel alios ei coniunctos, his enim fieret iniu-
ria. Tertio nec homini futuro fieret iniuria, qđ
illius tunc nequam exiōit hie quā sit capax iuris; dico
tñ in futuro, qđ aliunde potest esse iniuria hāc temporis
futurum in quo erit, si e. nunc ego per modum vaticiniy esse,
verem falso aliqua crimina pāganda ab hoīe, nascitura
eēt tñegnum, mea vaticināō taceret post triennium famam
illius hoīs iam tunc nati, quam laesionem ego contra iustitiam
cauto, si tñ retractassem dicta antequam ille, hōs existeret,
tunc ñ peccassem contra iustitiam nisi affectuē, quatenus
volui tādere illum hoīem quando existeret.

Quæres: an potest Confessarius licite, revelare
secretum confessionis, si poenitens iam eēt annihilatus
etiam quoad animam? Rđ melius videri qđ ñ potest non
propter iniuriam qua fieret poenitenti sed qđ fieret sacra-
mento, ex quo difficillius redderetur ipse hoīs, si scirent
sua peccata pōe aperiri post eorum annihilatōem. Restat
tñ in hoc puncto difficultas ñ levis, an si ille, cuius fama
destraxi mortuus sit et damnatus in ñ infernum, adhuc
teneat ex iustitia restituere famam quam abstulit. Negat
Molina dicta disp. 28. quem sequitur Malverus in, pōe,
senti tract. 7. cap. 3. dub. 8. qđ damnati iam sūt hostes
Dei et nrī nec sunt amplius proximi, quare obligāō ius-
titia qua solum e erga proximos ñ extenditur ad illos,
nisi forte, eorum infamia redundaret in infamiam aliorū,
ut supra dictum e. hac sentia mihi nunquam placuit,
imō videtur eē contra mentem oīum; quis e. credat
pōe, me sine culpa gravi notē de hæretico nobili nunc mor-
tuo dicere fuisse peruellem contra Regem, proditorem
patriæ, Parricidam, et alia similia sine ullo veritatis
fundamento; potius itaq sine gravi scrupulo dicere,
Artem fuisse, hōis Philosophia ignorum, Ciceronem oīo
incestum, Eucrotiam fuisse publicam meretricem et
hæc eiusmodi, qua insentur durissima. Rāō a priori
e qđ damnatū hiet iam ñ ut otinatū ad eundem finem
super,

regendam, adhuc tñ manet noster proximo quoad nãm 136.
humanam, ut diximus in Tractatu de Charitate, disp. j.
sect. 3. non ergo debet negare illi ea quæ ut homini de-
bentur.

Confirmatur primo: quia, ut vidimus in eadem loca,
n. p. aliquis licet debeat fratri vel patri dampnato
se hãt tormentum duplo maius quam de facto hãt nec
alia mala similia. Et quia adhuc consideramus ut proximi-
mum nrãm in nãa humana, a fortiori n. possumus illi
auferre ea bona quæ adhuc possidet, qualis e fama iusta
apud homines.

Confirmatur 2do: quia, etiam in Republ.
humana n. eo ipso quod aliquis sit hostis Republ. possumus
sine scrupulo gravi eum infamare in omnibus materijs
i. q. imponendo illi alia crimina, ut heresim, sodomiam,
pernicium, Et licet damnati sint hostes Dei, n. ideo
habemus ius, ad imponenda illis falso alia crimina,
sine obligatione restituendi. Denique etiam cum peccator
e in hac vita e inimicus Dei, et tñ n. ideo possumus
eum infamare in alijs materijs, imo, scilicet, neg. in
illa ipsa in qua peccat, Et hoc quod e e aliquem ini-
micum Dei non auferit prohibitionem nãalem tacendi
fama illius. quod a dampnati n. solum sint inimici
Dei sine ne etiam reconciliatis n. videtur satis ad hanc
prohibitionem auferendam, nam sententia condemnatoria
solum auferit ius ad ea bona, quibus per sententiam reus
privatur non ad alia, Deus n. ^{non} privavit dampnatos ad
huc bono fama quam apud hostes iusti possident, cur
ergo potero ego eos, impune privare mea auctoritate
privata, taceor tñ minus peccatum e e trahere mor-
talis quam viuis, minus e. indignum fama apud nos,
et minus agere ferunt eius iacturam, et tñ scilicet e e
culpa gravis.

Quaritur 5to circa eandem restitutionem
fame, utrum, qui revelavit defectum gravem al-
terius vni tñ homini prudenti et gravi teneatur ad
restitutionem sub peccato mortali. Negat Caietanus
infra q. 72. art. 2. ad ub. j. Petrus Navarra hb. 2.
de restitutione cap. 4. num. 335. Corda tract. de de-
tractione q. 2. concl. 5. Sã verbo infamare num. 4.

Grassius

Grassius lib. 2. cap. 137. quando ille cui dicitur talis
est qui tacebit, neq. ea de ca. nocebit ei cuius defectum
audiuit.

Contraria sententia est cuius et vera per se
loquendo licet in aliquibus circumstantijs peculiaribus
et per accidens fieri possit quod licet oportum. Ita
late Molina dicta tom. 5. tract. 4. disp. 29.
Sotus de Sabotia q. 30. art. 2. Banne dicta q. 73.
art. 2. Valencia in pres. disp. 5. q. 13. punct. 2.
Salonius dicta art. 2. Lessius cap. 11. dub. 11. Ferria-
nus in pres. disp. 53. dub. 8. Maldenus tract. 7. cap.
1. dub. 4. et alij cõuiter. Põ primò: qd. nocumẽtum
illud ñ fit leue ex eo qd. apud unum solam famã la-
datur, nam inhonorã quã tunc testis Petrum, inho-
nõrã consumẽtis grauibz eum afficiens est negã. solum
honoris a te debiti, nec laus eius honorẽ suũ apud se,
et tã in inhonorã grauis. Et tãdẽ eius famã apud
vnum solum ñ est detractio nũc infamã grauis.
Secundò qd. ex opposita sentia requiritur eum qui detrac-
torem audiit, quando solus audiit, ñ teneri etiam si possit
impedire detractõem, ñ e. seruare secretum et ita
facere qd. illa ñ sit grauis infamã. Consequens a. e.
contra ocs, qui vniuersaliter obligant audientes ad corri-
piendum et coercendum detractorem quando postumpit,
ad qd. tenemur abigãdo ex dybitã, aliquãdo saltem
ex charitate. Tertio qd. rãpo malit aliquid suum
defectum reuelari octo vel decem hominibus, quã vni
cui peculiariter desideras placere, et apud quem exoptat
bene audire. Et ñ e. leue, sed graue nocumẽtum licet solum
tollat famã apud vnum.

Obijcies primò: infamia est notitia multo-
rum sicut et fama. Et ex eo qd. vnus serat defectum
Petri ñ censetur infamis nec infamatus, nec illa pars
fame quã perit ñ censeri notabilis in ordine ad
famã quã e. exordimã multorum. Et ad peccatum
grauiter ñ requiritur qd. detractio reddat proximum
infamem, satis e. si laus notabiliter eius famã,
hoc e. si inferat qd. notabile nocumẽtum, sicut ad
furtum graue ñ requiritur reddere pauperem illum
cui res auferatur, sed satis e. tãdẽ notabiliter in-
bonis

bonis fortune, ita ad inhonorem grauen n̄ requiritur. J37.
p̄ aliq̄ partem magnam partem sui honoris, sed q̄ patria
tur inhonorem notabilem qualis e illa q̄a ab uno
solo contumeliosè tractatur.

Obijes 2do: q̄ hoc e damnare plures qui
alioquin n̄ videntur graviter peccare, v. q̄ coniuges
q̄i sibi inuicem reuelant delicta filiorum et famulo-
rum, poenitentem qui confessorio reuelat delictum con-
iugis, eos etiam qui consilij petenti caa manifestant
delicta alteris, et alios similes, qui cum bona intentio-
ne procedant n̄ videntur hinc damnandi.

Ex ista caa delictum secretum alterius
hinc reuelare alicui, quando a sit iusta caa p̄uenit
ex circumstantiis. In casibus a p̄dictis dicimus coniuges
regulariter habere iustam caam q̄ ad utramq̄ pertinet
gubernac familia, quod vix poterunt facere nisi cog-
noscentes mores et defectus alterorum, et circa eos inui-
gilent, pertinet etiam ad ipsos punire defectus domesticos,
tam, tam quam poenitentem spectare, et tanquam pars
illa manifestari matris. et etiam in caa alij ex domes-
ticis vel externis interdum eos domesticorum defectus
Patrifamilias reuelare, post tanquam commensales iudici,
sicut supra dicitur 3. sept. 7. posse quemlibet denunciare
delicta secreta, q̄ hoc necessarium e ad publicam qui-
etatem et pacem, sic etiam cum proportione defectus do-
mestici possunt deferri Patrifamilias ad quietem et
pacem domesticam conseruandam, poenitens etiam
pot et debet se reuelare compliciti, quando e necessa-
ria e ad suam poenitentiam, confitendoq̄, n̄ quia non
tardatur hoc modo facere complicitis, sed q̄ bonam conscien-
tiam hinc mala ab ipso compensat, quando vero sit
proprium peccatum explicari non reuelato defectu alie-
ni, sed ipse seip̄, omnino fieri. De illis deniq̄ qui con-
silio petenti caa reuelant delictum proximi, regula specia-
lis generalis e per se loquendo tunc id licere q̄ quando
necessarium exhibetur vt aliquis sciat quo modo se
gerere debeat in eo casu quomodo debeat proximo suo
promuere.

Pro his a. caibus aduertenda s̄ aliqua
qua culpam hanc solent vel extenuare vel tollere.
Primum

Primum e plarum excusari a culpa eiusmodi reuelationem
propter verisimilem ratihabitionem illius cuius defectus
aperitur, v. g. aliquis mihi secreto scripsit defectum suum
vt ei remedium adferrem, video ergo si potest fieri nisi
rem cum aliquo Prelato, conuicem, et verisimiliter credo
non fore. Contra voluntatem illius de quo agitur quan-
tumcumq; mihi soli rem voluerit conuicere, existimus eam
voluntatem praesumptam sufficere in presenti ad excusan-
dam a peccato iniudicia, sicut in mala pecuniarum ad
excusandum a furto; non tñ haberet locum haec voluntas
praesumpta poenitentis ad reuelandum licite secretum con-
fessionis propter summam reuerentiam illius S. m. Do.
Similiter n videtur ita scrupulose agendum cum ijs qui
consilium petunt, vt n liceat eis consulere nisi vnum,
fateor quidem si potest metaphisicae cogitare quod vnus con-
silius sufficeret, ita inuicem est n licere consulere duos,
non e. nec reuelare consultori defectum secretum proximi
nisi necesse sit; coeterum moraliter loquendo id certum
e quod vnus consilius erit vtilius quam duorum,
quis enim scit quod secunq; consultor non adferet ali-
quid noui quod primum latuit, censeo ergo rem hanc
moraliter transigendam, vt qui consilium petat ita se gerat,
sicuti solet in alijs rebus grauib; se gerere, consulendo
eos qui prudenter iudicantur consulendi ac in ea re erretur
quorum orum consilium si aliquando fortasse h erit acco-
sarium non peccatur regulariter, qd iuxta regulas pruden-
tia illi videntur consulendi, laudanda itaq; e cautela
vt quantum fieri potest cum minori fama iactura consulatur
proximo, sed non videtur res ita scrupulose menuranda, vt
non possit certa regula praescribi et saepe potest errari si ab vno
solum consilium petatur, ideo fortasse Chrys. Matthaei 18 non
praescripsit determinatum numerum testium, sed dixit adhi-
be tecum vnum vel duos vt in ore duorum vel trium stet
omne verbum; Ecce licet sufficerent duo testes, noluit
tñ Chrys. ad duos solos adstringendos, qd haec obligatio habet
latitudinem aliquam et poterit homo adhibere duos vel
etiam tres, qd nescimus an aliquando duo satis futuri
sint ad intentum correctionis. Tertio excusant aliqui
a peccato graui eam qui reuelauit amico iniuriam sibi
ab alio factam non quidem animo detrahendi, vel ramedia
vindicta

vindicta, sed consolationis accipienda vel doloris mitigandi, 138.
durum enim videtur quod cogatur aliquis iniuriam accep-
tam apud se solum conuocare. ita Nauarra dicto lib. 2.
cap. 4. num. 343. et insinuat Molina dicta disp. 29.
num. 5. et clarius Lessius cap. 11. dub. 12. qui limitat ne-
pluribus deatur quam ad conuictum vel solatium requiritur,
nec nominetur persona nisi ad fines valde expediat.

Quaeritur 6to: vitum infamator debeat restituere
aliqui pro detrimento fama quam passus e infamatus in
tempore infamatis, antequam de veritate considerit; v.g.
aliquis fame infamatus de heresi, post aliquos menses constat
eam fuisse meram calumpniam quia detractor retractauerat
quod dixerat, sine alio modo: quaeritur, an detractor
teneatur restituere pro infamia illa quam tempore eo modo
passus e infamatus, non e autem quaestio de damnis alijs
extrinsecis in pecunijs vel in huius cessante, aut alijs debri-
mentis qua ex occasione acciderunt, ad haec enim compen-
sanda non est dubium quin teneatur, sed proinde de damno
illo quod sustinuit carens qua fama toto illo tempore.

Hanc quaestionem primus omnium excitauit
Molina dicto tract. 4. disp. 42. et licet sequatur
partem negantem quam oes videntur supponere, et quam
praxis confessorum videtur comprobare, adfert tñ aliquot
raones dubitandi pro parte affirmante, qua non leuem videntur
habere difficultatem.

Prima e quod fama sicut coalescit ex mul-
torum exidimatoe qui nos cognoscunt, ita coalescit et inbe-
gratur ex opinione quam iurguli hnt de nobis successiue
toto isto tempore, itaq pars fama e opinio hodierna, pars
opinio crastina, atq ita constat ex opinione successiua
totius temporis & sicut qui ab iudice mihi famam apud
quatuor n plene restituit, si solum restituit apud duas
nam restituit solum quoad partem, ita si quis mihi resti-
tuat famam crastinam et non hodiernam, non restituit
totum sed partem, illa enim fama hodierna, qua e pars
integrans mea fame, non compensatur per famam crastinam
qua aliunde debita erat.

Confirmari id et explicari difficultas ex
differentia qua e inter pecuniam et famam, nam pecunia
etiam si fuerit iniuste detenta per
restituatur

restituatur eadem pecunia nihil amplius debetur per se loquendo, nisi ea occasione. Unde passus fuerit aliquis destrimenti, lueri cessantis, vel eam emergentis, quia pecunia est una entitas simplex, non constans ex partibus thomerna et cradina; at vero fama est ricati si habes fontem olei vel vini, quem quis tibi iniuste impediret si satisfaceres restituendo eundem fontem literum, sed debet res ulterius restituere, aliquis pro illo tempore, medio quo fuit impeditus, sic fama est fons a quo oritur quod alij hodie et cras bene de te opinantur, & non est satis ponere famam in pristino statu nisi aliquid restituatur pro illo fluxu, qui fuit impeditus tempore intermedio. hoc ipsum condas in domo quam qui iniuste a te tulit, non satis, facit restituendo domum nisi aliquid addat pro usu domus, quo diuini principis tempore intermedio, fama etiam fuit, sed nominis fuisse utilis tempore illo intermedio, sed magis quam domus, neq. e. minus bonum hoies bene adire apud alios, quam habere domum commodam ad habitandum.

Secundo arguit idem Motina qd cum alij quis iniuste infamatus, si aliter non potest restituere, tenetur pecuniis compensare, damnum illud futura infamia, quam reparare non potest ut ipse laetis & non minus debetur pro parte, duravitis praeterita, quam eandem reparare si potest, aliquid aliud adiungere cum non minus laedat iniuria praeterita quam futura.

Propter has rationes dicit hanc rem esse difficilem, et quidem optime facturum Casparium qui poenitentem consulat compensare laedibus vel beneficiis aut orationibus damnum illud infamia recenta, absolute non ^{receden-} dum a coram sententia et praeterita qua hanc obligationem si agnoscat, quare ad difficultates propositas respondet concedendo damnum infamia ^{restitutio} praeterita esse futurum ab infamia futura, non tam esse obiectum restitutionis, quando aliud damnum recentum non est, quia iustitia per restitutionem non solum intendit, quod ille qui laesus fuit non patiatur, nunc damnum ex iniuria recenta, non vero intendit quod non fuerit passus damnum, solum enim intendit quod non minus habeat, non quod non minus habueris quam debeat habere, cum ergo ex infamia illa praeterita nullum iam

patiatur

patiatur damnum, ille qui laesus fuit, consequens e ut infra, 139.
mator solus teneatur ad impediendum damnum praesens
vel futurum ex infamia praesenti vel futura, sicut qui iniuriam
privatam alicuius corporis sanitate, satisfacit restituendo illum
in pristinum statum sanitatis, quia hinc carentia sanitatis pro
tempore illo praeterito fuerit verum damnum diuersum a
carentia praesenti, non e tamen damnum permanens ad quod
impediendum inclinet iustitia, sed damnum merie praeteritum.

Haec solutio videtur adhuc difficilis, supponit e.
pro damno merie praeterito nullam deberi restitutionem
ex quo principio videntur aliqua sequi contra praesentem res-
titutionem, v.g. si iniuste impedisti Paulum ne pran-
dent apud Petrum et particeps est sumptioni convivij
non teneri te ad restituendum Paulo aliquid pro prandio
amisso, quia totum illud damnum e praeteritum, item si
impedisti iniuriam Titium ab usu dimidia domus sua
et coegisti eum anguste et incommodum habitare in reliquo
dimidio non debere te adhuc pro illo damno quia e praeteri-
tum, nunc enim nec haberes aliquid permanens convivij
praeteriti nec commodam habitacionem, quae tamen oia videntur
valde absurda, quare videtur negandum iustitiam in-
ferre, ponere aequalitatem cum altero prout erat quan-
do passus e iniuriam, ita ut nihil minus habeat nec
habuerit quam debuisset habere, quod etiam probari
potest, quia ille qui damnum passus e tunc quando actu pa-
tiebatur damnum, capendo v.g. domo sua poterat licite
compensare sibi occulte alterius quantum
illud damnum valebat & habuit ius ad eius bona,
hoc autem ius postea non perdidit & etiam postea habet
ius ad illam compensationem.

At tunc ergo responderi potest ad arguta proposita
et quidem facilius in vris principiis concedendo damnum
illud infamia praeterita e. diuersum ab infamia praesenti
vel futura, negando tamen pro illa parte praeterita deberi res-
titutionem. Ratio a. e. quia pro bonis fama non debetur
compensatio in pecunia vel alio genere bonorum, ut supra
vidimus, quando in suo genere non potest restitui, illa
autem pars fama praeterita non potest in proprio genere repara-
ri & pro illa, ut praeterita e nulla debetur compensatio,
eadem a. e. ratio de bona valetudine iniuste impedita,

neg
B

neg. e. pro parte illa valetudinis praeterita aliquid dari potest, nam, ut supra vidimus, bona corporis non possunt alio genere bonorum compensari.

Quaeritur: poterit saltem restitui pro infamia praeterita in eodem genere fama argendo tantam in bona fama quantum abimatur iactura praeterita. Res neg. ad hoc obligare iustitiam, quia illud quod argetur bona existimationis non est illa fama perita, sed alia fama de alia excellentia diversa, quae de se non est apta ad compensandum pro alia fama, nam qui infamavit Petrum de adulterio v.g. non satisfacit commendando eius doctrinam vel prudentiam, neg. ad hoc tenetur etiam si non possit aliter tollere infamiam adulterii, quia nempe Petrus per istam eandem famam non censetur habere formaliter vel aequivalenter priorem famam, in alijs quidem rebus qui abstulit v.g. triticum debet restituere saltem pecuniam vel oleum, quia pecunia vel oleo poterit haberi triticum; at vero qui abstulit famam circa castitatem non tenetur commendare circa doctrinam, quia haec fama non sufficit ad compensandam famam circa castitatem.

Quaeritur in presenti: an qui sine peccato aliquem infamavit, qui vel credebat verum et publicum esse vel alla ratione, tenetur tamen ex iustitia ad restitutionem quando aduertit errorem. de hoc dubio dicimus satis sup. 4. sect. 3. dubio 6.

SECTIO III

Aliquot dubia circa restitutionem bonorum fortuna?

Perstringamus saltem hoc brevi tempore, quod restat, aliqua potissima dubia quae magis videntur obnoxia restitutioni disputationi. Primum est utrum tenetur restituere qui accipit rem, quam si petisset impetrasset a Domino, scilicet tamen Domino displicere quod accipitur sine eius licentia. Communissima sententia est non